

ปาฐกถาหัวข้อ Thailand's Sustainable Business

โดย ดร.ประสาร ไตรรัตน์วรกุล

กรรมการมูลนิธิมั่นพัฒนาและอดีตรัฐมนตรีว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย

ณ โรงแรมเซอราตัน แกรนด์ สุขุมวิท

17 กรกฎาคม 2561

ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ผมขอขอบคุณท่านเลขาธิการ ก.ล.ต. คุณรพี สุจริตกุล ที่ให้เกียรติผมมากล่าวปาฐกถา หัวข้อ **“Thailand's Sustainable Business”** เพื่อปูประเด็นก่อนการเสวนาภายใต้ประเด็น **“Driving business value & sustainability through active investors”** ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยผลักดันให้ภาคธุรกิจเห็นความสำคัญในการนำแนวคิดความยั่งยืนมาใช้ดำเนินธุรกิจ ซึ่งเป็น **“เส้นทางหลัก”** ที่ธุรกิจทั่วโลกกำลังมุ่งหน้าไป

ในวันนี้ ผมถือโอกาสร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็นใน 3 ส่วน

- (1) พัฒนาการของภาคธุรกิจไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา โดยสังเขป
- (2) ความท้าทายของการพัฒนาที่ยั่งยืน โจทย์ใหญ่ของประชาคมโลก
- (3) ธุรกิจกับแนวคิดเรื่องความยั่งยืน

1. พัฒนาการของภาคธุรกิจไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา

ท่านผู้มีเกียรติครับ

มองย้อนกลับไปวิกฤติต้มยำกุ้ง ผมคิดว่าภาคธุรกิจไทยเดินทางมาได้ไกลพอสมควร โดยเฉพาะในมิติด้านธรรมาภิบาล หลายท่านในที่นี้อาจจะยังจำได้ หลังจากที่เกิดวิกฤติเริ่มปะทุ ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ตกต่อเนื่องจนเหลือแค่ 215 จุด ในช่วงกลางปี 1998 วันนั้นก็ครบ 20 ปีพอดี

ช่วงนั้นสถาบันการเงินและบริษัทหลายแห่งต้องปิดตัวลง และเกือบ 100 บริษัทต้องออกจากตลาดหลักทรัพย์ วิกฤติที่เกิดขึ้นจะเปรียบไปก็เป็นอย่าง **“ฟางเส้นสุดท้าย”** เท่านั้น เพราะ

ปัญหาที่กีดกร่อนบริษัทเหล่านี้จึงมีสภาพอ่อนแอ เหมือนตึกสูงที่สร้างบนฐานคอนกรีตที่ผุๆ คือ **การขาดธรรมาภิบาลที่ดี** หลายท่านซึ่งเป็นเด็กรุ่นใหม่อาจนึกไม่ถึง สมัยนั้น มีบริษัทที่ผู้ถือหุ้นรายใหญ่หรือผู้บริหารนำเงินบริษัทไปหาประโยชน์ส่วนตัว ตั้งบริษัทส่วนตัวรับช่วงผลประโยชน์ บ้านที่กค่าใช้จ่ายสูงเกินจริง สร้างหลักฐานเท็จ หรือแม้กระทั่งโยกของเนาเข้าบริษัท

สถานการณ์ขณะนั้นหนักหนาขนาด CalPERS หรือ กองทุนบำเหน็จบำนาญของรัฐ แคลิฟอร์เนียไม่ใส่ชื่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไว้ในลิสต์ที่เขายอมรับมีผลให้นักลงทุนประเภทสถาบันหรือ Institutional Investors ไม่มาลงทุนด้วย แม้ผู้เกี่ยวข้องจะพยายามอธิบายถึง **ความตั้งใจ และแผนการปรับปรุงอย่างเป็นรูปธรรมอย่างไร** นับเป็นบทเรียนราคาแพง

ท่านผู้มีเกียรติครับ

วิกฤติครั้งนั้น สร้างแรงสะท้อนเหมือน **“แผ่นดินไหว”** และตามด้วย **“สึนามิ”** ที่ทุกคนพยายามเอาตัวรอดแต่ไม่รู้จะเดินหน้าไปในทิศทางใด ขณะที่ภาครัฐก็มีอุปกรณ์ช่วยชีวิตไม่เพียงพอ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทาน **“สติ”** เรื่อง **“หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”** เพื่อเป็นแนวทางให้พวกเรา **“ฝ่า”** วิกฤติไปด้วยกัน

ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นฝ่ายกำกับดูแลและภาคธุรกิจ ซึ่งหลายท่านอยู่ในที่ประชุมวันนี้ ด้วย ต่างร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหา ภาคธุรกิจเร่งยกระดับการดำเนินงาน โดยยึดหลักเหตุผลและมีความรอบคอบมากขึ้น ผู้บริหารพยายามปรับปรุงกระบวนการภายในและฐานะการเงิน การลงทุนก็ทำอย่างระมัดระวังมากขึ้น ซึ่งก็คือ **“ความพอเพียง”** นั่นเอง

ในด้านตลาดทุน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น ก.ล.ต. ตลาดหลักทรัพย์ ธนาคารแห่งประเทศไทย รวมทั้ง สมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย สถาบันกรรมการบริษัทไทย สมาคมนักลงทุนไทย ก็ช่วยกันวางโครงสร้างพื้นฐานการกำกับดูแลที่จำเป็น เรื่องสำคัญได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้แก่กรรมการและผู้บริหารบริษัทว่า เงินที่พวกเขาได้สิทธิระดมผ่านตลาดทุนนั้น **“ไม่ใช่เงินส่วนตัว”** แต่เป็น **“เงินของประชาชน”** ที่ต้องดูแลและบริหารด้วยความรับผิดชอบ ซึ่งเป็น **“หมุดแรก”** ที่ต้องตรึงความคิดไว้ให้ถูก ควบคู่กับยกระดับการกำกับดูแลให้ครอบคลุม การให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้ถือหุ้นรายย่อย การเปิดเผยข้อมูล บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่พึงมีของกรรมการบริษัท และการสร้างกลไกการคุ้มครองผู้ลงทุน รวมถึง การ

สร้างแรงจูงใจให้ทุกฝ่ายอยากทำดี ซึ่งก็คือการสร้าง **“Good corporate governance”** นั่นเอง โดยหวังว่าตลาดทุนจะเป็นกลไกที่จะช่วยระดมทุนให้ภาคธุรกิจได้สมบูรณ์ขึ้น นอกเหนือจากการพึ่งพาเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์เป็นหลัก หัวใจสำคัญคือ **“ความไว้วางใจของนักลงทุน”**

ท่านผู้มีเกียรติครับ

ความเพียรพยายาม บากบั่น ในช่วงที่ผ่านมาส่งผลให้วันนี้ภาคธุรกิจไทยและตลาดทุนไทยได้รับการยอมรับในระดับสากล ผมคิดว่าภาคธุรกิจไทยก้าวหน้ามากพอสมควร โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับ 20 ปีก่อน ปัจจุบันฐานะการเงินของธุรกิจไทยอยู่ในเกณฑ์เข้มแข็ง ซึ่งเกิดจากการปรับตัวครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงวิกฤติต้มยำกุ้ง

- สถาบันการเงินที่เคยมีหนี้เสีย หรือ NPLs สูงกว่าร้อยละ 40 ปัจจุบันปรับลงเหลือร้อยละ 2-3
- สัดส่วนหนี้ต่อทุนของบริษัทจดทะเบียนปรับลดลงจากประมาณ 5 เท่า เหลือเพียง 1.2 เท่า
- หนี้ต่างประเทศของภาคเอกชนที่เคยสูงและทำให้เกิดปัญหา currency mismatch ก็ปรับลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ ภาคส่วนอื่นในระบบเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐที่ปัจจุบันนี้สาธารณะอยู่ในระดับที่บริหารจัดการได้ ภาคครัวเรือนที่แม้หนี้ปรับสูงขึ้นแต่ก็เริ่มชะลอลงบ้างแล้ว ฐานะด้านต่างประเทศก็มีความมั่นคง เกินดุลบัญชีเดินสะพัดต่อเนื่องหลายปี และเงินสำรองระหว่างประเทศที่อยู่ในระดับสูงเพียงพอ ต่างจากช่วงวิกฤติที่เรามีเงินสำรองน้อยจนต้องกู้จาก IMF

เศรษฐกิจไทยในวันนี้มีเสถียรภาพ มั่นคง และยังมีภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งมีส่วนสำคัญช่วยรองรับผลกระทบจากความผันผวนของตลาดเงินและตลาดทุนโลก ตามการปรับ Portfolio ของนักลงทุนทั่วโลก จากการที่ดอกเบี้ยสหรัฐอเมริกาอยู่ในช่วงขาขึ้น และคาดการณ์ว่า ธนาคารกลางยุโรปจะหยุดทำมาตรการ QE ในช่วงสิ้นปี จนเงินไหลออกจากหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศเกิดใหม่หรือ emerging markets สำหรับประเทศไทย แม้ที่ผ่านมานักลงทุนต่างชาติอยู่ในสถานะขายสุทธิ แต่ไม่ใช่ประเด็นที่น่ากังวล เสถียรภาพด้านเศรษฐกิจมหภาคทำให้นักลงทุนและบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือยังเชื่อมั่นในศักยภาพของประเทศไทย ต่างกับบางประเทศที่ปัญหาภายในทำให้เงินไหลออก เงินสำรองที่ไม่เพียงพอ จนต้องขอกู้จาก IMF

การก้าวข้ามวิกฤติจนมาเย็นในจุดที่ปลอดภัยพอสมควรเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ แต่เราจะมั่นใจได้อย่างไรว่า เรายืนในจุดที่เรียกว่า “พ้นปากเหว” หรืออยู่ในจุดที่ “ยั่งยืน” แล้ว ซึ่งต้องเตือนกันไว้ไม่ให้ประมาท

โจทย์สำคัญคือ “**ทำอย่างไรจึงจะไปยืนในจุดที่ “ยั่งยืน” ได้?**”

2. ความท้าทายของการพัฒนาให้ยั่งยืน โจทย์ใหญ่ของประชาคมโลก

ท่านผู้มีเกียรติครับ

ควรเดินทางพัฒนาอย่างไร? ให้เกิดความยั่งยืน นับเป็นโจทย์ร่วมสำคัญของประเทศต่างๆ ทั่วโลก และไทย กล่าวคือ แม้ที่ผ่านมากการพัฒนาจะช่วยให้หลายประเทศสามารถขยับฐานะจากที่เคยยากจนสู่ประเทศร่ำรวย ประชาคมโลกมีสุขอนามัยและคุณภาพชีวิตดีขึ้น แต่ถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งในรายละเอียดของหลายปัญหา ก็ยากที่จะปฏิเสธว่า โลกที่เราอยู่กำลังเผชิญปัญหา และถ้าไม่ได้รับการแก้ไข ก็ยากที่จะมั่นใจว่า การพัฒนาต่อไปจะเป็นไปอย่างยั่งยืน พุดง่าย ๆ คือ **เดินทางต่อไปโดยไม่สะดุดขาตัวเอง หรือโดนคนอื่นเกี่ยวให้ล้ม**

ปัญหาที่ท้าทายและอาจจัดเรียงพัฒนาการของโลก แบ่งได้ 4 กลุ่ม หรือ 4 Ps

P แรกคือ Planet คือ โลกกำลังเผชิญวิกฤติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เชื่อหรือไม่ครับว่า

- พลาสติกซึ่งเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของความสะดวกของคนเมือง ถูกผลิตเพิ่มขึ้นในอัตราเร่งจากปี 1950 ผลิตเพียง 2 ล้านตัน เป็น 8,300 ล้านตัน ในปี 2015 จำนวนนี้ร้อยละ 79 หรือ 6,300 ล้านตัน¹ กลายเป็นขยะที่ไม่สามารถย่อยสลายได้หรือต้องใช้เวลาหลายร้อยปี และ

¹ <https://news.uga.edu/83-billion-metric-tons/>

- แต่ล่ะปีเราทิ้งขยะพลาสติกลงทะเล 12 ล้านตัน น้ำหนักคิดเป็น 5,000 เท่าของจำนวนวาฬสีน้ำเงินที่เหลืออยู่บนโลกใบนี้ มีการประเมินว่า ในแต่ละปีมีนกและสัตว์ในทะเลมากกว่า 1 ล้านตัว ตายจากการกินพลาสติกเข้าไป²
- ที่น่าตกใจไม่น้อยคือ ทุกๆ 1 นาทีมีป่าไม้ทั่วโลกถูกทำลาย ขนาดเท่า 40 สนามฟุตบอล³ และ
- คาดกันว่า ภายในปี 2100 โลกจะร้อนขึ้น 1.5-2 องศาเซลเซียส และทำให้น้ำทะเลสูงขึ้นประมาณ 1 เมตร ไม่เพียงจะทำให้เมืองและพื้นที่หลายแห่งหายไปจากแผนที่โลก แต่จะทำให้คน 150 ล้านคน ไม่มีผืนแผ่นดินอยู่ และยังเป็นอันตรายต่อแนวปะการัง ซึ่งมีผลต่อความเป็นอยู่ของประชากรโลกด้วย⁴

P ที่สอง คือ Prosperity แม้การพัฒนาที่ผ่านมาจะทำให้หลายส่วนของโลกเจริญรุ่งเรือง แต่ก็ยากที่จะปฏิเสธอีกเช่นกันว่า โลกกำลังเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำแทรกซึมในทุกมิติ จนบางครั้งก็ทำให้อดคิดไม่ได้ว่าเรากำลังอยู่บนโลกใบเดียวกันหรือเปล่า เชื่อไหมครับว่า

- Oxfam คาดว่า ความมั่งคั่งในโลกที่จะเพิ่มขึ้นเกือบ 8 แสนล้านดอลลาร์ สรอ.ในปี 2017 แต่น่าเสียดายที่ 82% ของความมั่งคั่งที่เพิ่มขึ้นจะตกอยู่ในมือคนเพียง 1% เท่านั้น⁵
- ระหว่างที่เรากำลังนอนอย่างสุขสบายในบ้าน ทั่วโลกมีคนที่ไม่มียานที่นอนถึง 1,600 ล้านคน⁶ มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรโลก และ 3 ใน 10 เมืองที่มีคนกลุ่มนี้มากที่สุดในโลกอยู่ในสหรัฐ⁷ ซึ่งเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลก และมีรายได้ต่อหัวค่อนข้างดี

² <http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/blog1/blog/60571/>

³ <http://www.iflscience.com/environment/in-2017-we-lost-40-football-fields-of-trees-every-minute/>

⁴ <https://www.thairath.co.th/content/996622>

⁵ <https://www.cnn.com/2018/01/22/oxfam-report-in-2017-there-was-a-new-billionaire-every-2-days.html>

⁶ <https://homelessworldcup.org/homelessness-statistics/>

⁷ <https://www.trendr.net/13046/top-cities-with-highest-homeless-population-world-famous-lowest/>

P ที่สาม คือ People คือ ชาวโลกนับล้านไม่สามารถเข้าถึงการศึกษา การรักษาพยาบาล อาหาร ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานและเป็นทุนชีวิตที่จะช่วยให้แต่ละคนดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี เชื่อไหมครับว่า ประชากรโลก 7.58 พันล้านคน ในจำนวนนี้

- ประมาณ 700 ล้านคน เผชิญกับการขาดสารอาหารเรื้อรัง⁸ หมายความว่า พวกเขาไม่เคยได้อิ่มท้อง
- เด็ก 264 ล้านคน ไม่มีโอกาสไปโรงเรียน⁹
- เกือบ 900 ล้านคน เข้าไม่ถึงน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดเพียงพอ¹⁰
- ประมาณ 2.4 พันล้านคน อยู่ในที่ที่สุขอนามัยไม่ได้มาตรฐาน¹¹

P ที่สี่ คือ Peace ความขัดแย้งและปัญหาภูมิรัฐศาสตร์ในหลายพื้นที่ของโลก การก่อการร้ายยังกระจายตัวเป็นวงกว้าง และเกือบ 70 ล้านคนที่ไม่มีแผ่นดินหรือประเทศเป็นของตนเอง ในจำนวนนี้ มากกว่า 25 ล้านคนกลายเป็นผู้อพยพ¹² พวกเราคงจำภาพชาวโรฮิงยาที่หนีตายจากพม่าไปบังคลาเทศ หรือข้ามน้ำ ข้ามทะเลไปยังที่ต่างๆ ของโลก ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สะท้อนความห่างไกลของสันติสุขในโลก

ท่านผู้มีเกียรติครับ จากปัญหาใน 4 กลุ่มข้างต้นที่มีผลต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิต ซึ่งในที่สุดจะสามารถกลับมาเป็นตัวเหนี่ยวรั้งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั่วโลกจึงประกาศเป้าหมายที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) 17 ประการ ให้สำเร็จภายในปี 2030

ประเทศไทย คะแนน SDGs อยู่ในอันดับที่ 55 จาก 157 ประเทศ ซึ่งถือว่าอยู่กึ่งกลางๆ สะท้อนว่า บางเรื่องทำได้ดี แต่บางเรื่องก็ต้องปรับปรุง โดยเรื่องที่ทำได้ดี อาทิ การแก้ไข ปัญหาความยากจน ความเท่าเทียมทางเพศ และการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่มีหลายเรื่องที่เราต้องเร่งปรับปรุง อาทิ

⁸ <https://www.worldhunger.org/2015-world-hunger-and-poverty-facts-and-statistics/>

⁹ <https://www.dw.com/en/unesco-264-million-children-dont-go-to-school/a-41084932>

¹⁰ <https://water.org/our-impact/water-crisis/>

¹¹ <https://water.org/our-impact/water-crisis/>

¹² <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

ความเหลื่อมล้ำในระดับต่างๆ ของโลก¹³ เชื่อหรือไม่ครับว่า

- คนไทย 10% ที่มีรายได้สูงสุดและต่ำสุด มีรายได้ห่างกันถึง 22 เท่า¹⁴
- คนไทยมากกว่า 75% ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ขณะที่โฉนดกว่า 61% อยู่ในมือคนแค่เพียง 10% และ
- เด็กไทยกว่า 6 แสนคน ต้องหลุดออกจากระบบการศึกษา เพียงเพราะผู้ปกครอง ไม่มีเวลาหรือเงินไม่พอส่งลูกเรียน ทั้งที่เด็กมีศักยภาพไม่ด้อยกว่าใคร ขณะที่เด็กไทยอีกกลุ่มหนึ่งพ่อแม่ “ทุ่มไม่อั้น” แคะให้ลูกยอมไปโรงเรียน ตัวอย่างนี้สะท้อน “ทุนชีวิต” ที่คนไทยมีไม่เท่ากัน

การคุกคามสัตว์และพันธุ์พืช ไทยที่เคยได้ชื่อว่า มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง แต่ในปีที่ผ่านมา ธนาคารโลก¹⁵ชี้ว่า พันธุ์พืช 152 ชนิด นก 54 ชนิด ปลา 106 ชนิด และสัตว์เลื้อยลูกด้วยนม 58 ชนิด ในไทยถูกคุกคาม¹⁶ เรียกว่า เสือดำในป่าสงวนยังไม่ปลอดภัย ไม่ต้องคิดถึงสัตว์ที่อยู่นอกเขตอนุรักษ์

การตัดไม้ทำลายป่า ข้อเท็จจริงที่น่าตกใจคือ ทุก 1 ชั่วโมง มีป่าไม้ในไทยถูกทำลายไปเทียบเท่ากับสนามฟุตบอล 26 สนาม และหากยังเป็นอยู่เช่นนี้ อีก 100 ปี ป่าไม้จะหมดไปจากประเทศไทย¹⁷

ความสามารถในการบังคับใช้กฎหมาย เกือบ 45 ปีที่ผ่านมา ไทยมีกฎหมายสิ่งแวดล้อม 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518 และ 2535 ที่มีหลักการคือ “ผู้ก่อมลพิษคือผู้จ่าย” หรือ Polluter pays principle แต่ในความเป็นจริง เราแทบไม่สามารถเอาผิดกับใครได้ และถ้าเอาผิดได้ ก็ได้เงินชดเชยต่ำกว่าข้อเรียกร้องมาก¹⁸

¹³ <https://thementum.co/momentum-feature-thailand-inequality-2016-by-oxfam/>

¹⁴ <https://moneyhub.in.th/article/rich-vs-poor/>

¹⁵ <https://thailand.opendevlopmentmekong.net/th/dataset/?id=eb113ece-0515-497a-8d69-435fdb501ec>

¹⁶ <https://thailand.opendevlopmentmekong.net/th/topics/environment-and-natural-resources/>

¹⁷ <https://www.adaymagazine.com/interviews/yesterday-51>

¹⁸ มติชน 12 มกราคม 2560 คอลัมน์ “อดีต ปัจจุบัน และอนาคต สิ่งแวดล้อมไทย ไม่ได้ก้าวไกล อย่างที่คิด

โดยเฉพาะในเรื่อง “สิ่งแวดล้อม” ที่มักเป็นการต่อสู้ระหว่างคนตัวใหญ่กับคนตัวเล็กที่เสียเปรียบในเรื่องอำนาจต่อรอง

อาการเหล่านี้ สะท้อนว่า “กลไกภาครัฐ” และ “กลไกตลาด” ไม่ได้รับใช้หรือดูแลประชาชนส่วนใหญ่ดีพอ ซึ่งมีนัยถึงการดูแลสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วย ทั้งที่เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ

3. ธุรกิจกับแนวคิดเรื่องความยั่งยืน

ท่านผู้มีเกียรติครับ

ธุรกิจ กับ ความยั่งยืน เป็นสองส่วนที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน หลายท่านคงสงสัยว่า เป็นเช่นนั้นได้อย่างไร? ผมคิดว่าเรื่องนี้มีความสำคัญ 2 ข้อ ที่อยากร่วมแสดงความคิดเห็น คือ

ทำไมภาคธุรกิจต้องให้ความสำคัญกับความยั่งยืน? และ ทำไมการขับเคลื่อนความยั่งยืนจึงต้องอาศัยภาคธุรกิจ?

เริ่มจากคำถามที่สองก่อน

ทำไมการขับเคลื่อนความยั่งยืนจึงต้องอาศัยภาคธุรกิจ?

ในภาวะที่โลกกำลังเผชิญกับปัญหาหลายด้าน ถ้าถามว่าเราพอที่จะฝากความหวังไว้กับภาคส่วนใดของสังคมได้บ้าง? ผมคิดว่า ภาคธุรกิจมีศักยภาพและความพร้อมทั้งในด้านทรัพยากรทักษะประสบการณ์ บุคลากรที่มีความสามารถ และเข้าใจพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น

เรามักได้ยินบ่อยๆว่า ผู้ขับเคลื่อนที่แท้จริงของเศรษฐกิจไทยคือ ภาคธุรกิจ

ภาพในระดับโลก ไม่ต่างกัน UNDP ประเมินว่า ภาคธุรกิจเป็นกำลังหลักที่ทำให้เศรษฐกิจเติบโตถึงประมาณ 60% และสร้างการจ้างงาน 90%

ปี 2015 หลังจากสหประชาชาติเผยแพร่วิสัยทัศน์นี้ บริษัท PWC ได้สำรวจประชาชนใน 16 ประเทศครอบคลุม 5 ทวีป พบว่า 90% เห็นว่า การมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจ ในการขับเคลื่อน SDGs¹⁹ มีความสำคัญ-สำคัญมาก²⁰

และในวันนี้ประชาคมโลกรู้สึกขาดที่พึ่ง โดยเฉพาะความต่อเนื่องด้านนโยบายของประเทศมหาอำนาจ หลังจากสหรัฐถอนตัวจากข้อตกลง “ข้อตกลงปารีส” (Paris Agreement) ที่มุ่งลดภาวะโลกร้อน ทั้งที่เป็นประเทศที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากเป็นอันดับ 2 รองจากจีน เนื่องจากเห็นว่าต้องใช้เงินสนับสนุนสูงมาก และจะทำให้ภาคธุรกิจเสียเปรียบและแข่งกับประเทศอื่นไม่ได้

เดิมเราอาจเคยเชื่อว่า ธุรกิจและความยั่งยืนอาจเคยเป็นสองเรื่องที่แยกจากกัน คล้ายแนวคิดที่เรียนกันตอนเด็กๆ เรื่อง **Private benefit** เป็นเรื่องที่ภาคธุรกิจสนใจ ส่วน **Social cost** เป็นเรื่องที่ภาครัฐต้องดูแลและคอยเก็บภาษีชดเชย แต่ทุกวันนี้กลับมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก โดยเฉพาะภาครัฐอาจมีข้อจำกัดและไม่สามารถดำเนินการเกี่ยวกับการลด social cost ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงต้องหันมาพึ่งภาคธุรกิจ และหวังให้ CEOs ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจ²¹ ที่สำคัญคือ พวกเขารู้ว่า ชื่อเสียงของเขาเป็นสิ่งที่ภาคธุรกิจให้ความสำคัญและจะได้รับการตอบสนองในที่สุด ต่างจากภาครัฐที่เสียงประชาชนมักจะดังเฉพาะในช่วงเลือกตั้ง

ท่านผู้มีเกียรติครับ ปัญหาหลายเรื่อง เช่น ปัญหา 4 Ps ที่โลกกำลังเผชิญเป็น “โศกนาฏกรรมร่วมของมนุษยชาติ” หรือ “Tragedy of the Commons” ที่หากเราไม่ช่วยและร่วมมือกันแก้ไขแล้ว ท้ายที่สุดผลเสียที่เกิดขึ้นจะย้อนกลับมากระทบภาคธุรกิจ อาทิ

- **ผลกระทบจากภัยธรรมชาติ** งานวิจัยโดย ClimateWise ซึ่งเป็นการร่วมมือของกลุ่มบริษัทประกัน 29 แห่งทั่วโลก ชี้ว่า ภัยธรรมชาติเกิดขึ้น และ โดยตั้งแต่ทศวรรษ 1980s มูลค่า

¹⁹ How important do you think it is that business sign up to SDGs?

²⁰ https://www.pwc.com/gx/en/sustainability/SDG/SDG%20Research_FINAL.pdf

²¹ <https://www.weforum.org/agenda/2018/04/why-ceos-need-to-become-activists-in-sustainability/>

ความเสียหายเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 5 เท่า และความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงสูงกว่ามูลค่าการทำประกัน (insurance protection gap) ถึง 4 เท่า หรือประมาณ แส่นล้านดอลลาร์ สรอ. ต่อปี²²

- **ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบในโลก (violence)** เฉพาะปี 2017 มีมูลค่าเกือบ 15 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ.²³ หรือประมาณ 12% ของ GDP โลก เหมือนประชากรโลกต้องจ่าย **“ค่าคุ้มครอง”** หัวละ 2 พันดอลลาร์ สรอ.โดยเฉลี่ยต่อปี เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายด้านการทหาร การดูแลระบบรักษาความปลอดภัยในที่สาธารณะหรือในบริษัท ความกลัว และการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดขึ้น

- **คอร์รัปชัน ที่เป็นต้นทุนแฝงสำคัญของภาคธุรกิจ** IMF ประเมินว่าในแต่ละปีคอร์รัปชันอาจสูงถึง 2 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. เราอาจจะไม่รู้สึกรังเกียจอะไรเท่ากับตัวเลขนี้ แต่ถ้ามองอีกมุมหนึ่ง เราจะตกใจ เมื่อรู้ว่า เงินจำนวนนี้ทำประโยชน์อะไรได้บ้าง²⁴ อาทิ

26 พันล้านดอลลาร์ สรอ. จะช่วยยกระดับการศึกษาเด็กทั่วโลกได้

116 พันล้านดอลลาร์ สรอ. จะช่วยให้ขจัดความหิวโหยให้ประชากรอีกฟากหนึ่งของโลกได้

1 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. จะช่วยปิดช่องว่างโครงสร้างพื้นฐานของโลกได้

และนี่คือ **ค่าคุ้มครองและต้นทุนการดำเนินธุรกิจที่เราถูกบังคับจ่ายมานานแล้ว โดยไม่รู้จะหันหน้าไปพึ่งใคร** แต่ต้องไม่ลืมว่า ภาคธุรกิจ เป็นภาคส่วนที่มีความพร้อมที่สุด หากตื่นตัวที่จะทำหน้าที่ **“active corporate citizen”** ในส่วนที่ธุรกิจของท่านจะทำได้ ช่วยกันคนละไม้คนละมือ ดูแลและไม่ซ้ำเติมปัญหา ในที่สุด ไม่เพียงต้นทุนแฝงที่เคยถูกบังคับจ่ายจะลดลง แต่ยังสามารถได้ผลตอบแทนทั้งที่เป็นตัวเงินและที่ไม่ใช่ตัวเงินด้วย

กลับมาคำถามที่สำคัญอีกข้อ

ทำไมภาคธุรกิจต้องให้ความสำคัญกับความยั่งยืน?

²² <https://www.cisl.cam.ac.uk/business-action/sustainable-finance/climatewise/news/insurance-leaders-warn-protection-gap-due-to-impact-climate-risks>

²³ <https://www.weforum.org/agenda/2017/01/how-much-does-violence-really-cost-our-global-economy/>

²⁴ <https://www.weforum.org/agenda/2017/01/we-waste-2-trillion-a-year-on-corruption-here-are-four-better-ways-to-spend-that-money/>

ผมคิดว่ามาจากหลายปัจจัย **ปัจจัยแรกคือ ทิศทางการกำกับดูแลเรื่องมาตรฐานที่เข้มงวดขึ้น** อาทิ กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค การแข่งขันที่เป็นธรรม กฎระเบียบด้านธรรมาภิบาล หรือการดูแลสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งแต่ละนโยบายล้วนลดผลกระทบที่เกิดจากการแข่งขันแบบ **“มือใครยาวสาวได้สาวเอา”** มาเป็นการแข่งขันแบบ **“รับผิดชอบ”** ต่อผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่สามารถปกป้องตัวเองได้

ขนาด**ธนาคารกลางอังกฤษ**²⁵ (Bank of England: BOE) ยังระบุว่า การเปลี่ยนไปสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและการตัดสินใจของผู้ลงทุนที่ต้องพิจารณานโยบายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย **Mark Carney ผู้ว่าการธนาคารกลางอังกฤษ** ในฐานะหัวหน้าคณะทำงาน Green Finance Study Group ของกลุ่มประเทศ G20 พูดถึง Green Finance หรือ บทบาทของภาคการเงินในการสนับสนุนเงินลงทุนที่จะส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและเอื้อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึงในการพิจารณาให้สินเชื่อแก่โครงการลงทุนต่างๆ ต้องนำผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการพิจารณาด้วย หรือ **“internalise environmental externalities”** เพราะปัญหานี้ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขจะกลายเป็น **“โศกนาฏกรรมที่รออยู่เบื้องหน้า”** หรือ **“Tragedy of the Horizon”**²⁶

ปัจจัยที่สองคือ ระบบเผื่อระวังสิ่งที่มีผลต่อ “ความยั่งยืน” และการตรวจสอบจริยธรรมในทุกสังคมเข้มแข็งขึ้นมาก ไม่ว่าจะเป็นการมีหน่วยงานอิสระตรวจสอบมากขึ้น และประชาชนมี Social network เป็นเครื่องมือ หมายความว่า โอกาสที่ความบกพร่องทางจริยธรรมจะเล็ดลอดจากกระบวนการตรวจสอบภาคสังคมยากขึ้น เพียงแต่จะช้าหรือเร็วเท่านั้น และเมื่อพบว่า จะสร้างความเสียหายหนักเพราะสามารถเป็นข่าวที่ทั่วโลกรับรู้ได้ในเสี้ยววินาที

ตัวอย่างค่ายรถยนต์ใหญ่ ติดตั้งซอฟต์แวร์ลงในรถยนต์ที่ใช้น้ำมันดีเซลที่ช่วยให้แสดงค่าปล่อยมลพิษที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อหลอกให้ผ่านมาตรฐานการตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในยุโรปและสหรัฐฯ ได้ยาวนานถึง 10 ปี ระหว่างปี 2006-2015²⁷ แม้ว่า ทางการจะเพิ่มเพดานมาตรฐานให้สูงขึ้นแล้วก็ตาม เรียกว่า **ดีผิดปกติ** หรือ **Too good to be true!** จนนำมาสู่การ

²⁵ http://www.unepfi.org/psi/wp-content/uploads/2017/06/BANKOFENGLAND_response_climatechange.pdf

²⁶ <http://greenfinanceinitiative.org/wp-content/uploads/2018/03/Accelerating-Green-Finance-GFT-FINAL-report.pdf>

²⁷ <https://www.bbc.com/thai/international-41061243>

ตรวจสอบขยายผล พื้นที่ที่ข่าวนี้ออกไปใน Social network ราคาหุ้นนี้ลดลงทันที 22%²⁸ และถูกเรียกค่าปรับจำนวนมหาศาลในเวลาต่อมา หรือ

เหตุการณ์เรือล่มที่ภูเก็ต เมื่อไม่นานมานี้ ที่นักท่องเที่ยวชาวจีนหลายสิบคนเสียชีวิตจากมาตรการรักษาความปลอดภัยหละหลวม ข่าวแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว และสร้างความไม่พอใจแก่คนจีนจำนวนมาก ถึงขนาดยกเลิกการจองทัวร์ไว้ล่วงหน้า และส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวโดยรวม

ภายใต้การกำกับดูแลเรื่องมาตรฐานที่เข้มงวดขึ้น ระบบเฝ้าระวังที่เข้มข้น และความคาดหวังของประชาคมโลกต่อภาคธุรกิจเช่นนี้ หมายความว่า เมื่อใดเราไปทำอะไรที่กระทบกับ stakeholders ก็จะทำให้เสียหายในวงกว้าง หรือแม้สังคมยังไม่รับรู้ถึงผลกระทบ แต่แค่รู้สึกวุ่นวาย เราไม่ค่อย Healthy ต่อสังคม ย่อมมีผลกระทบถึงธุรกิจเราได้ เพียงแต่ในระยะเวลานานสั้นหรือยาว หรืออาจทำให้เราหมดโอกาสแก้ตัวก็ได้ ดังนั้น การไม่ให้ความสำคัญกับเรื่อง **“ความยั่งยืน”** จึงเป็นความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ หรือ Strategic risk ที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาจำนวนมากที่ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกันว่า **นักลงทุนให้คุณค่ากับบริษัทที่ให้ความสำคัญกับ “ความยั่งยืน”** เพราะการที่บริษัทมีนโยบายเช่นนี้ เหมือนบริษัทเหล่านี้ได้ป้องกันความเสี่ยงสำคัญให้กับธุรกิจแล้วระดับหนึ่ง ราคาหุ้นของบริษัทกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับเรื่องความยั่งยืนจึงเพิ่มขึ้นมากกว่าบริษัทในกลุ่มเดียวกันที่มองข้ามความยั่งยืน

นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญ คือ **“ความยั่งยืน”** ไม่ใช่เรื่องที่ทำเพื่อเท่หรือให้ดูดี แต่เป็น **เรื่องที่จะช่วยให้ธุรกิจเติบโตระยะยาว** เช่น การลดของเสียย่อมหมายถึงการลดต้นทุนการผลิตในอีกทางหนึ่งด้วย เป็นต้น ความยั่งยืนจึงเป็น **“license to grow”** แน่แน่นอนว่า หากธุรกิจใดเติบโตโดยเพิ่มภาระหรือเบียดเบียนสังคม ชุมชนรอบข้าง ย่อมไม่มีใครยินดีหรืออนุญาตให้เราเติบโตหรือขยายผลกระทบ และ license ที่เคยได้รับก็จะ expire โดยปริยาย

และนี่คือพลังของ **“stakeholders”** ที่พร้อมจะเป็น **“แบดเตอร์”** ร่วมสนับสนุนให้ธุรกิจมุ่งเดินหน้าเติบโตอย่างยั่งยืน แต่ถ้าเขารู้สึกว่า ธุรกิจไม่ Healthy **“stakeholders”** ก็พร้อมแปรเป็น **“โหด”** ถ่วงไม่ให้เติบโต

²⁸ <https://www.unlockmen.com/vw-clean-diesel-cheat/>

นอกจากนี้ ภาคการเงิน ที่เหมือนจะห่างไกลกับแนวคิดการเติบโตอย่างยั่งยืน แต่ต้นเดือนนี้ Sovereign Wealth Fund ที่ใหญ่ที่สุดของโลก 6 แห่ง ซึ่งมีทรัพย์สินรวมกัน 3 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. ได้ประกาศแนวทางการบริหารสินทรัพย์ใหม่ โดยจะใส่ตัวแปรการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้ามาในการประเมินความเสี่ยงทางการเงิน เหตุผลที่ระบุในการแถลงข่าวคือ **“แนวทางเช่นนี้จะส่งผลดีต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มในระยะยาว (long-term value creation) การบริหารความเสี่ยงที่รอบคอบ (risk-return profile) และช่วยยกระดับการบริหารกองทุนให้มีความยั่งยืนในระยะยาว (long-term portfolio resilience)”** ความตื่นตัวเช่นนี้ สะท้อนว่า ภาคธุรกิจเริ่มตระหนักว่า Social cost ที่เกิดขึ้นสูงจนทำให้โลกไม่อยู่ในจุดที่ยั่งยืน และเบียด Private benefit แนนอนว่า เมื่อสถานการณ์โลกไม่ยั่งยืน ธุรกิจเขาจะยั่งยืนไม่ได้ ที่สำคัญ เขาประเมินแล้วว่า ไม่สามารถพึ่งพิงภาครัฐได้ จึงต้องลุกขึ้นมาส่งสัญญาณ ประกาศตัวเป็นแนวร่วมเดินหน้าสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน มองผลประโยชน์ระยะยาวมากกว่าระยะสั้น

ท่านผู้มีเกียรติครับ

คณะกรรมการพัฒนาธุรกิจและการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือ Business and Sustainable Development Commission ได้ออกรายงานระบุว่า ธุรกิจสามารถช่วยให้บรรลุเป้าหมายความยั่งยืน 4 ด้าน ได้แก่ ความมั่นคงทางอาหารและการเกษตร ความยั่งยืนของชุมชนและเมือง การใช้พลังงานสะอาดและวัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน ที่สำคัญเป็นการสร้างโอกาสทางการตลาดใหม่ๆ ซึ่งอาจเป็น blue ocean ที่จะสร้างรายได้สูงถึง 12 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. ภายในปี 2030 นอกจากนี้ ในรายงาน Better Business, Better World พบว่า ต้นทุนที่เราประหยัดได้จากการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ การใช้น้ำและทรัพยากรอื่นๆ อาจสร้างกำไรให้กับภาคธุรกิจโดยรวมสูงถึง 17 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ.²⁹

ท่านผู้มีเกียรติครับ

การพัฒนาจะเป็นไปได้อย่างยั่งยืน จำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับต้องมี **“ค่านิยมและทัศนคติที่ถูกต้อง”** ไม่ว่าจะเป็นระดับคณะกรรมการบริษัท CEO ผู้บริหารทุกระดับ พนักงาน ลูกจ้าง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ รากฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน หัวใจอยู่ที่การปรับเปลี่ยน

29 <http://businesscommission.org/news/release-sustainable-business-can-unlock-at-least-us-12-trillion-in-new-market-value-and-repair-economic-system>

วิถีและรูปแบบความคิดของคนในบริษัทให้ถูกต้อง นัยคือ “ผู้นำองค์กร” (Leader) ทั้ง คณะกรรมการบริษัทและ CEO ต้องให้ความสำคัญและกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับวิถีการ ดำเนินธุรกิจ สามารถอธิบายเหตุผลและยุทธศาสตร์ที่จะใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายการเติบโตอย่าง ยั่งยืน จึงสามารถชักจูงให้ผู้ถือหุ้น พนักงาน คู่ธุรกิจ ยอมรับ จึงจะมีพลังในการขับเคลื่อนองค์กร ไปสู่เป้าหมาย

และก่อนจะจบปาฐกถานี้

ท่านผู้มีเกียรติครับ อดีตที่เคยสร้างบทเรียนอันเจ็บปวดให้กับประเทศและเป็นแรงผลักดัน ให้เราเร่งพัฒนาตัวเอง จนอยู่ในระดับแถวหน้าของภูมิภาค แต่เมื่อประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของบริษัท จดทะเบียนที่แท้จริง คาดหวังให้บริษัทท่านเดินทางบนเส้นทางเติบโตอย่างยั่งยืน จึงเป็น ภารกิจที่กว้างขวางขึ้น แต่ผมเชื่อว่า เราเคยผ่านจุดที่ยากที่สุดมาแล้ว และมีประสบการณ์ ความสำเร็จมากมายที่ช่วยชี้แนะให้เราเดินทางบนเส้นทางเติบโตอย่างยั่งยืน ที่จะทำให้ทุกท่าน สามารถนำองค์กรบรรลุความคาดหวังของประชาชน และนำความเจริญอย่างยั่งยืนมาสู่ธุรกิจของ ท่านได้

ขอบคุณครับ